

ПРЕЗИДЕНТ ДОМАГАЄТЬСЯ БЕЗУМОВНОГО УХВАЛЕННЯ СВОЄЇ ПРОГРАМИ РЕФОРМИ

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвельт відбув у Білій Домі довшню конференцію з представниками палат конгресу та предложив їм свої законодатні плани.

Президент заявив конференції, що він домагається безумовного прийняття його програми реформи. Коли йому звертали увагу на те, що так перепертя його реформ може пошкодити його популярності, президент відповів, що він не дбає за вплив реформ на свою популярність, а тільки за реформи.

Потім президент обговорював поодинокі законопроекти, які він вважає за кончею потрібні для оживлення економічного руху в краю.

ОБСТРУКЦІЯ ПРОТИ „НАЙРИ“ ЗЛОМАНА В СЕНАТІ; ВИБУХАЄ В ПАЛАТІ ПОСЛІВ.

ВАШИНГТОН. — Сенатор Лонг промовляв разом 15 і пів години. Скінчив він, коли його фізичні сили були зовсім вичерпані.

По скінченню його промови сенат 41 голосами проти 13 ухвалив продовжити закон про відбудоу краю з обмеженням прав уряду унастановляти кодекси для промислів, що ведуть бізнес тільки в своїм стейті.

Як тільки скінчилася обструкція в сенаті, конгресмен Рич з Пенсильвії почав проти „Найри“ обструкцію в палаті послів. Супроти цього демократична більшість збирається обмежити право промов відповідними ухвалами.

І ГУБЕРНАТОРИ СТЕЯТІВ НАРІКАЮТЬ НА УРЯД.

БАЙЛОКІ (Місисіпі). — Тут збиралася звичайна кожорічна конференція губернаторів стейтів.

Зараз на її вступі почалися нарікання губернаторів на федеральний уряд, котрому вони закидували диктування в справах допомоги безробітним.

СПОДІВАЮТЬСЯ СКОРОЇ ПРАЦІ.

ВАШИНГТОН. — Гарі Гопкінс, головний адміністратор публичних робіт, висказав публічно надію, що вже в липні почнуться надобре роботи, піддержувані 4-міліярдовим фондом, даним конгресом до розпоряджості президента.

Як каже Гопкінс, у роботах відстануть працю коло півчерта мільона людей.

НОВИЙ ЧЕМПІОН КУЛАЧНОГО БОЮ.

НЮ ЙОРК. — У четвер вечором відбувся в „Медисон Сквер Гарден Бови“ у Лонг Айленд Сіті кулачний бій між дотепершнім світовим чемпіоном найтяжчої класи, Максом Бером, та його визвоником, Джеймсом Бредком. Видишне стягнуло коло 30,000 видців, котрі заплатили колу 200,000 доларів вступу.

Бій тривав 15 раунд; у 9 з них Бредок мав очевидну перевагу. На тій основі комісія признала Бредока побідником та новим чемпіоном.

Цей бій викликав більше від звичайного зацікавлення, бо Бредока вважали вже здавна „бушим боксером“. Від двох літ він жив з державної допомоги.

ВЕЛИКІ ГРАБІЖІ.

НЮ ЙОРК. — Шість бандитів, з котрих декотрі були узброєні, напали на велику кушнірську фірму Едварда Віртшафтера і Спілкі, звязали з жінок та 6 чоловіків у крамничі та забрали з неї футра й шкіри вартості 35,000 доларів.

З одної філії банку Нешенел Сіті Бенк злодії викрали з огнетривалих кас пачку бондів на суму 10,700 доларів.

ЗА ВИЗКУВАННЯ ІМІГРАНТІВ.

НЮ ЙОРК. — У стейтвон суді в Брукліні подалася розправа проти Самуеля Братскера, котрому федеральна прокуратура закидала визкування й обманювання людей, що хотіли дістатися до Злучених Держав проти постанов закону.

Один італійський моряк, що приїхав до Злучених Держав у 1921-шій році, покинув корабель та став жити безправно в краю. В 1929-тім році він за намовою Братскера вибрав перші горожанські папери, подаючи при тому фальшиву дату приїзду до Америк. Братскер узяв від нього 175 доларів та обіцяв усе поладити так, що іммігрант не буде мати клопоту. Потім іммігрант зловжив себе раз фальшиві знізання про своє придбуття й дав Братскерові разом 500 доларів.

З Братскером відповідають тепер іще й інші люди, котрі намовляли іммігранта складати фальшиві знізання.

РЕЧЕНЕЦЬ ВИМІНИ ГРАМОТ ЗІ СТАРОГО ДО НОВОГО РОДУ ОБЕЗПЕЧЕННЯ КІНЧИТЬСЯ 30 ЧЕРВНЯ 1935 РОКУ. ЯКЩО ВИ НЕ ЗМІНИЛИ ЩЕ СВОЄЇ ГРАМОТИ, ТО ПОСПИШЬСЯ, БО ЧАС УЖЕ КОРОТКИЙ. ПРИПИЛЬНУЙТЕ, ЩОБ ВАША ГРАМОТА НАСПІЛА ДО ГОЛОВНОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ ДЛЯ ВИМІНИ НАЧАС!

СЛІПНИ ДІСТАВ ПРАВИЧНІЙ СТУПІНІ.

Між студентами університету св. Івана в Брукліні, що дістали правничий ступінь, є Олаф Ленард Ларсен, що сліпий на обидва очі. Ларсен живе самий. Він варить собі самий снідання й вечерю, подорожує по місті без труднощі. Осліп він, як мав 15 літ, себто тому 15 років. Читає книжки на своїм годиннику дотримом, бо годинник не має скла, а страви відрізняє нюхом. Учність, покладаючись на слух.

ХОРВАТИ Й СЛОВЕНЦІ БУНТУЮТЬСЯ ПРОТИ ЮГОСЛАВІЙ.

До Відня дійшли 18. травня відомості, що 14 травня улали в Славонії й Хорватії у великій боротьбі, коли молоді рекрути, покликани до військової служби, відмовили йти до служби в Македонії. Десять збито в хорватських містах Остек, інших у недалеких місцях. Інша вістка каже, що в Люблянці з 200 осіб, переважно рекрутів, підняла збройно-словесний прапор наперекір своїм старшинам і з успіхом відбила напад поліції та сербського війська.

Слованські й хорватські рекрути говорять, що вони фізично нездатні служити довше літа в македонській кліматі, та що властива їм благородного уряду є усунути їх з рідних сторін, де зростає недоволення з югославського режиму. Кажуть донесення до Відня, що заборонені прапори Хорватії й Славонії появляються публічно шораз частіше, не звважаючи на завасти старання поліції низити їх.

Недоволення проявляється шораз виразніше від парламентських виборів 5 травня, в яких Хорватія й Слованія, як воно говорять, втратили багато мандатів через фальшиве числення балотів.

МІСТО, ДЕ РОДЯТЬСЯ ХЛОПЦІ.

В англійському містечку Дентон (графство Ессекс) родяться майже виключно хлопці. Статистика стверджує, що за останніх 14 місяців уродилися там на 29 хлопців тільки одна дівчина. Мамки, які мешкали до Дентону, та перенесли до Дентону, теж родять тільки хлопців. Уже деякі подружжя переїжджали туди на короткий побут. Може міністерство війни вже ще цього міста для розбудови своєї армії!

НОВІ ЛАТИНСЬКІ ПАРОХІ В ПИЩИНІ.

Польський єпископ Казимир Букраба, ординарій пильської дієцезії, створив нові парохії: у Вишчій латинської обрду і в Любешові при монастирі Калущини славянсько-византійського обрду.

ТРЕБА ЩЕ ЗМІНШУВАТИ АКРИ ПІД ПШЕНИЦЮ.

Джан МакФарленд, голова урядової пшеничної агенції в Канаді, каже, що треба більше зменшувати скількість акрів під пшеницю. МакФарленд говорив перед членами Канадської Клобу в Ріджайні. В своїй промові він пригадає, що ще в осені 1930 року, коли приняв своє становище, він зважав зменшити скількість акрів під пшеницю. Цього погляду він тримається й досі. Надмірно великий простір землі, засіяної пшеницею в таких експортних країнах, як Канада, Злучених Держав й Аргентина, мусить бути зменшений, і Канада мусить від себе робити старання зменшити засів пшениці, а натомість сіяти інші роди збіжжя. Від 1914 р. Канада збільшила простір, засіяний пшеницею, на знів 13,500,000 акрів, тоді, коли Аргентина збільшила свій простір тільки 3,500,000 акрів. Тому їй і трудно зговоритися з Аргентиною, наскільки акрів свої засіву вона малаб зменшити.

НАЙСТАРША ШЛЯХТА ТРАТИТЬ СВОЙ ТИТУЛ.

Розпорядження найкисшого уряду позбавляє найстаршу шляхетську родину у світі її титулів. Є це родина Кунг, яка походить від китайського філософа й творця релігії, Конфуція. Підчас влади ганської династії у Китаю — і її розвіту — величали пам'ять Конфуція так, що всім його нащадкам надали титул князів. Голова родини мала право на титул князя з Енсенг — назва запозичена з провинції, де Конфуцій уродився. І по революції залишено їм їх титул. Аж парламент Куомінтанг скасував ці князівські титули. Рівночасно князівський уряд признає засади Конфуція і подає до загального відома постанову уряду всім нащадкам Конфуція, що стинендіями допомагає їм в університетських студіях. Але чи буде це можливе? Кажуть, що мужеських нащадків Конфуція є 20,000!

ЗА ЗЕМЛЮ.

Мешканці села Штутинг на Поліссі, посварившись за землю, підняли господарства своїх своїх, бравів Лодеруцьких і Саліванчука. Згодилися три загоди. — Селанг Ст. д. на Злоубивнішій від кількох років бува в сварці за землю. Невдово один із них, Яков, побачив, що до нього йде його ворог Приймачук, і швидко зачинає двері дручком, зверсає до хати й з ножем у руці кинувся на Хаврука. Той, уполонячий і окриавлений, аховив сюкури й розбив Приймачукову голову. За кілька хвилин Приймачук умер.

„ПЛЯНОВА ВИМІНА“ В СОВЕТАХ ПОКІНЧИЛАСЯ.

Часопис на правах рукопису „Росія Советська“ в ч. 72, розглядає справу банкрутства „пляннної виміни“. Засувавши довгі експерименти большевиків, які вдовели населення до крайньої нужди, „Р. С.“ підкреслює, що пролетарська держава „вернулася до капіталістичного устрою з тим тільки, що маючи її самі недостатки в розділі дібр, монополізувала воно на продукцію і до краю визискує робітничий світ, чого ніде нема навіть у найбільшій капіталістичній державі.

Ухвала комуністичної партії з листопада 1934 р. про скасування хлібних карток і з грудня м. р. про піднесення ціни хліба, муки, тощо — це признає до безсильності держави щодо „пляннної виміни“. Советська держава перейшла до торгівлі, цюправа державної, але спекрої на цінах, залежних від попиту і продажу, від гроша, що відізнає своє купунке значіння. Вся ріжниця з капіталістичним устроєм — це застереження виключності доходів для держави і право змушування громадян приймати таку плату і таку роботу, яку держава, як підприємство, хоче.

ХЛІБОРОБСЬКЕ МІСТО.

На врожайних степах Кубанщини вшталується советська влада в 1931 році велику державну дослідну фарму, в якій ведуться наукові досліди над осягненням найкращого жинива. Виробоків цього часу державі повстало зовсім нове місто, що зветься Зерноград і складається з кількох тисяч мешканців, переважно агрономів і студентів. Побіч центральної дослідної інституту задля механізації хліборобства є тут велика дослідна станція, що виробує найкращі методи хліборобства, інститут задля вишколу інженірів будови машин і т. п. Уряд признав цього року два мільони рублів на ріжні будови в Зернограді.

НІМЕЦЬКИЙ КОНСУЛЬ ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ ОБРАЗИ ПІТЛЕРА.

Гострий напад на канцлера Пітлера в католицькій тижневій „Соціал Катальоні“ в Барльоні викликав урядовий протест від тамошнього німецького консуля. В часопісі сказано, що Пітлер поступає як божевільний, котрого треба замкнути в зарешетку для божевільних.

ПОМЕР Д-Р АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ, ВІДОМИЙ ПИСЬМЕННИК І ДІЯЧ

КОЛОМІЯ (Галичина). — Не стало в живих Андрія Чайковського, визначного українського громадського діяча і письменника, автора повістей з галицько-українського життя, головою з життя т. зв. холаньської шляхти. Загально відомі його повісті „Одолька“, „В чужій гнізді“, „Своїми силами“, „З ласки родини“, або історичні: „За сестрою“, „Козацька помста“, „Сагайдачний“, „Корнієнко“ й інші. Всі ці повісті були дуже популярні серед усіх верств нашого народу. Оповідання Чайковського читали залюбки Українці на всіх наших землях. Як тільки почала виходити американська „Свобода“, почато там теж друкувати оповідання Чайковського, які не сходили зі шпальт цього часопису довгими роками.

Андрій Чайковський уродився 1857 року. Вже як студент брав живу участь у студентській і народній житті. Відбув військовою службою і воєнну кампанію в Боснії (1878 р.), про яку поживши дуже цікаві спомини, а потім докінчив правничі студії та отворив адвокатську канцелярію в Бережанах, де був душою всього нашого організаційного життя, оснувавши філію товариства „Прогресс“, „Бережанський Бови“, касу „Надія“, Повітову Січ, товариство „Відродження“ й інші. Був повітовим організатором і головою Повітвого Комітету Нац. Демократичної Партії. За заслуги іменовано його в товаристві „Прогресс“ почесним членом. У 1914 р. перенісся до Самбора, де перебув тяжкі часи світової визвольної війни. За української влади був повітовим комісаром у Самборі й видавав там повітовий український пресовий орган. У травні 1919 р. перенісся до Коломиї, де він адвокатську канцелярію, не перериваючи, аж до останніх днів своєї улюбленої літературної праці. Ювілей тої праці святкувало перед кількома роками українське громадянство у Львові та в Коломиї. На ювілей написли були телеграми і з Америки: від У. Н. Союзів і „Свободи“ та від Об'єднання Українських Організацій в Америці.

НЕДУГА ПИСЬМЕННИКА ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА.

ЛьВІВ. — Приїхав до Львова наш славний письменник Василь Стефанік, щоб шукати лікарської поради у своїй важкій недугі.

ЯВОРИЩИНА ГОЛОДУЄ.

ЛьВІВ. — „Союз Українок“ видав поклик у справі допомоги голодуючій Яворіщині. В покликі кається, що понад дві тисячі українських дітей у Яворіщині укріють буквально в голоді. С. У. стверджує, що українське жіноцтво не виявило ще достаточної уваги для фатальних умов, в яких приходить жити соткам українських родин у голодуючих околицях. Тому треба терміново поспішити жінкам з грошевиими жертвами, або хоч з старим одягом, біллями і черевками, як у кого нема гроша.

ЗАТВЕРДЖЕНО 40-ГОДИНИНИ ТИЖДЕНЬ ПРАЦІ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — На конференції Міжнародної Робітничої Організації ухвалено 57-ю сесією проти 49 резолюцій, якою прийнято для п'ятого промісиль 40-годинний тиждень праці. Делегати Злучених Держав здержались від голосування.

КАЖУТЬ, ЩО ІТАЛІЯ РОЗКЛАДАЄ ЕТІОПІЮ ХАБАРНИЦТВОМ.

АДІС АБАБА (Етіопія). — Етіопський уряд обвіншує Італію, що вона насилася агентів до начальників етіопських племен, щоб їх підкупити ріжними дарами і наклонити перейти на італійську сторону на випадок війни Італії з Етіопією.

СТРАШНА ЕКСПЛЮЗІЯ.

ВІТЕНБЕРГ (Німеччина). — На невідомі Вітенбергу, Райсфлорд; повстав з невідомих дощирних вибух у фабриці вибухових веществ матеріалів. Ніхто досі не знає, скільки є жертв катастрофи. В фабриці працювали яких 8,000 робітників. Офіційно подотує, що знайдено 52 особи мертвими, а 72 особи важко побитими. Та послидні міста рахується з тим, що могло згинути до 1,000 осіб.

Ціле місто було потрясене. Але порядок був захищений. Населення поводилося по геробській, коли йшло про ратування людей.

СВЯТКУЮТЬ ВРАТУВАННЯ КИЄВА.

МОСКВА. — В 15-ту річницю відбиття Києва Совети кинули погрозами на сторону Польщі і Німеччини випадок, який вони захотіли наступати на Україну, відчужити на розвал Советів. Кажеться, що советська армія дала собі раду з погрозами в 1920 р. Не дасть собі ще легку раду з ними тепер, коли має тисячі літаків, тенків і т. п. З приводу цього свята вислано з Києва Сталінові гратуляційну депешу.

"СВОБОДА" (LIBERTY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 33-35 Grand Street, Jersey City, N. J.

Owned by the Ukrainian National Alliance, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1914 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошенням редакції не відповідає.

За кождою зміною адреси платиться 10 центів.

За Канади наклеїти поштові гроші лише на т. зв. Foreign Money Order. Тел. "Свобода": ВРеген 4-0237. — Тел. У. Н. Союз: ВРеген 4-1016.

Адреса: "СВОБОДА", P. O. BOX 348, JERSEY CITY, N. J.

СТАРІЙ ПЕС І НОВІ ШТУЧКИ

У місті Спрінгфілд, у стеїт Іллінойс, відбулася недавно важна політична нарада републиканців з 10 середньо-західних стеїтів, котра має значиня як пригравка великої політичної кампанії, що розгортається з приводу виборів президента Злучених Держав у 1936-тім році. З той же конференції можемо поглянути трохи в будуччину та подивитись, куди буде йти політика великих американських партій.

Конференцію скликано в догідний час. В Америці тепер назріваето до вирішення багато важних справ. Такий факт, як те, що на кождих шість родин одна родина побірає допомогу з публичних фондів, повинен би заставити до якоїсь думки, якщо не акції, кождо партію, що має претензії називатись "національною", краєвою. Американська господарка, видно, не знаходиться в найкращій стані. І політичні відносини теж багато лишають до бажання. Словом, щира партія мала би величезну нагоду показати свою практичну вжиточність.

Та що з цієї величезної нагоди зробила републиканська конференція? Вона висунула на перший план сенатора Ловдена, що познач програмово промову конференції справді з признавання величини її ваги хвилі. Та коли хто потім сподівався, що почує якісь практичні поради для заради тяжкому положенню, мусів вийти з промови сильно розчарований. Хто бажав щиро якоїсь акції для заради тяжкому положенню краю, з той промови не міг вийти ні одної думки, під котрою міг би підписатись.

Не знайшов би теж навіть найцірніший прихильник якоїсь обіцянки ширшої акції для заради крізі в цілій цій конференції, що бунціто збирала везь мезок "старої великої партії", як себе люблять величати старі републиканці. Не вийшли теж з цієї конференції ніякі більш особистости, і провідникам партії лишаються далі такі старі мамути, як Герберт Гувер, котрий може хіба придумати якісь здитніні аргументи проти Рузвелта в роді того, що Рузвелтова програма це насліддування Європи.

Що републиканська партія не знайшла в собі ні моральної ні умовної сили, щоб дати належний відпир демократичній партії, видно теж з того, що навіть молоді републиканської партії виступає з критикою застарілої її зовсім неадекватної політики запліснїлих провідників "старої великої партії".

Я ДУМАЮ ПРО ТЕБЕ, ТОТІ... (З мого римського щоденника).

В хвилині упадку духа, коли ішла безнадійність заставляє прозорі обрії; коли сіра одоманітість днів притискає до землі найкращі пориви; коли не хочеться більше вірити, і нема сил чинити; коли завзята в душі мимого, мовляв Франко, "наче мокрая глина" ("Мойсей") — я думаю про Тебе, Тоті... Я йду під Твій лампачик, поміж лаври й вічно зелені дуби Пінчаської гори, і пильно вдихаюся в Твою постать, Тоті, — в напружені мязи цілого Твого тіла, в піднесене з вишлюком погорди і трохі звіринулої Твою голову, Тоті, і — особовно — в отой обрубков колі, що відзначає Тебе як каліку, і виходю тебе, як героя.

Скульптор не зробив Тебе гарним, Тоті — але він зробив Тебе сильним. Він зробив і втілює в камені тільки один момент Твого життя, що певно не міг бути гарним — момент смертного бою з ворогом, коли замість зброї Ти вжив коштура, а коштур ніколи не належав до прикмет і атрибутів краси. Та всеж у хвилині упадку духа я приходуку до Тебе, Тоті, і розгортаю поволі сторінки Твого життя.

Коли Тоті мав двацять шість років, потім відтяв йому ногу повилае коліна. З гарного сильного спортивця глумився дядько зробила безногого каліку. В безконечних просторах світоясного етеру хтось вищий покляв духу Тоті на вітар Проби, і вдарив по ній важким молотом — і душа Тоті відволіла лезвом дуга, чистим згуком лицьорської говірки, чистим тоном духової велічі.

Коли звичайна людина, замішана на простій глині тринтї ноги, вона вважає за найкраще — спинитись. Вона вважає своїм законним правом — відпочивати. Тоті — у уваж своєм обовязком — по чати бігати. Відкачалося з погордою вські оті візки для безногого, вські оті деревяні ноги, штучні протези, тощо, — Тоті віддавав вправам та

ізді на бічцілі. Вирвав срібну мелану на інтернаціональні змаганні лавання на Тибрі і виривши у 1911 р. з Римом в подорож довкола світа на своїм колесі. Рахував, що йому вистарить і одної ноги, якщо руки та відноя працювати не зрадять заробітку.

"Я почав студіювати народи, — писав він пізніше герогинові Д'Аості, — мряти про те, що Італія мусить бути великою й багатою".

Франція, Бельгія, Голандія, Данія, Німеччина, Швеція, Норвегія, — пізнали в сій час одногоного величодіста. В одному місті він продавав почтові картки. В другому місті — заробив на життя малодованям. В третьому — вчив італійської мови. Добувся — вса на своїм колесі — аж до полярного кола, і прожив там деякий час, з огляду на сів І від зароду з Екімосами Лялліанді. Звідти дістався до Фінляндії, потім до Росії; з Петрограду поїхав до Москви. Потім — Польща, Австрія. У Відні поділи наказав йому зняти трикольорову італійську бинду, — він відмовився і мусів перепарти по дорож. Його затримали й вислали до Італії. Але в Італії він не затримувся, і через кілька місяців виїхався до Африки. Осв він у Каїрі, на одній нозі, підмарочкох коштуром, питає шляку до пірамід, пересікає Нубійську пустеву і звідти хоче обовязково дістатися до Кома, щоб пізнати дім жорстоких карликів Ним-Ним, страшних своїм отруйним стрілами та людодівством. Але англійські урядовці не хотять дозволити йому подорожувати самому, без вської охорони — і він мусить знову вертатися до Італії. Тимчасом в Італії починається демонстрації інтервеністів, що вважають необхідним для Італії вмішатись у війну, щоб сповинти давні мрії італійських "соброрників". Тоті приймає найвідважнішу участь у цих демонстраціях. Але коли інтервеністи досягають своєї цілі, виявляється, що легше здоровому захова-

тись десь у заплілі, ніж каліці покласти на фронт. Розлючені постійними відомовами, Тоті не вважає більш потрібним звертати увагу на бюрократичні принципи, робить собою воєнний одяг і вирюша на фронт. Деякий час його використовують штабові старшини, для передачі наказів. Тоті робить на своїм велосипеді по 80 кілометрів на день, відкриває шпигунське, роздорує штарки поміж раненими, намагається бути по всьх устадах потрібним і корисним. Але зрештою — його тягне в окопи. Тоті його примушують повернутися до Риму, поки не прийде "регулярний дозвіл з міністерства". Тоті в розпучі починає бомбардувати листами й проханями всьх вищихш генералів, поки нарешті герог Д'Аості не наважеться прийняти його в свій корпус величодістів. Нарешті Тоті — щасливий! Нарешті він — в окопах, вірний вогню своєї батьківщини. Перед ним — Триест, що мусить бути італійським, море, що зветься Адриатським, але мусить називатись "нашим" (себто італійським) морем.

"То Триесту — мріє він — уийдуть берсалєри й кіннота. Я нестиму на чолі берсалєрів наш дорогий трикольоровий прапор, і музика гратиме марш із Алізі". Бо Тоті — великий прихильник і знавець італійської музики. Свого часу він не пропуская ніякої оперової вистави, і з далекої Галичівки вивисокого духового напіння трагічних постаней. Коли його полк піде в атаку, полкова оркестра мусить пригравити марш із Алізі.

В атаку пішли 6. серпня 1916 року. Дряпався вгору, як нависені. Падали, вставали, знову падали, знову вставали. Але чимала частина — більше не вставала. Тоті — поперед оркестра йому не пригравав, — але не час думати про оркестру. Важке тіло на одній нозі неохотно користься наказом духа. Тоті галас, кричить, лізе, падає, знову встает, вилітає вперед у свої розпучі наступлює тіло та змучені товариші. Ворожа куля влучає Тоті, і він падає. Але він мусить встати, і він встает. Нарешті добувається туди, де він хоче добується.

Він — в окопах ворога. Тут уже можна й померти. Отримуючи третю рану, здіймає вгору свій коштур, з соїм хомі шпурляє його в сід за втікаючим ворогом, — отой знав свого переможеного каліцтва, отой непотрібно більше підпору.

Коли 24. травня 1922 року Тоті Тоті перевезено до Риму щоб поховати поруч із Мамелієм, героєм італійського вродження, його труну, прикрити національними прапорами, зустріли соціалістичні команди ністичні мешканці прицивтантарного кварталу Сан Леоенного революверними стрілами. Але той дух завзявти, що володіє в кермував безформним тілом Тоті в скорому часі занавував над цілою Італією й поставив на її чолі людину, що могла би бути другим Тотіем, колиб вона вже не була Мусолінем.

В хвилині упадку духа я думаю про Тебе, Тоті, — але я думаю також про тисячі твоїх незнаних наших завзявтих, що загинули в безвісті, втонули в мільонах темній невідомої маси. Бо якщо Тоті може служити символом свідомого своєї цілі завзявти, його ймення зможе набавити сили цього символу тільки завдяки свідомості влячного загалу, що зберіг його ймення для потомства й вириває його у вічною камені. Хібаж у нас було мало завзявтих, що наложили своїм головами; а їх хізна, хто мав, загалу про них — набравши сил і мужности для дальшого бою аж до побід?

Перегортаю наші старі журнали і знаходжу у "Вістнику Союзу Визволення України" прегарні "Листи з поля битви" д-ра В. Геруновича; листи, що в них яскраво замальовується процес виховування й у нас цього свідомого завзявти.

"Війна навчила нас не подаватись. Як не раз тяжко нам було серед тарабанного вогню, як щербаті наша залага, як зойком і смертним каменем наповнялося повітря, як злилася тепла кровця, як злилася тепла кровця, як ворожий вогонь рава, розривав окопи, ми не подавалися. Як не раз ворожий сила перемогла йшла на нас, як не раз здавалося, що оес нас паре наша позиція в руці ворога, ми боролися до останку. Кидали кри, як не стало наболів, хвратили гранати, а як тих не стало, йшли на дужання руками, зубами. Повітряна позиція від нас в нас в світло, а потім чуття обовязку кидали в нас вкоринилося. Нераз йшли похвали за похвалами від нас. Вони приємно нас вражали. Але ми не для похвал сповинували наш обовязок. Це було щось інше, більше, могутніше, що вселялося глибоко, що там не мігалося жадно проминаючого виразу похвали. Бо й не солодимим вогнем була наша оборона, завзявтих, кривавлення. Під шим лягом ми змінилися. Ми не заповнялися їм не погасали. Ми горили постійно. І цей постійний вогонь був нашім спасенням. Це щось таке, чого не можна описати, означити, нам його годі, але чуюмо його присутність у себе, його могутню силу, його невмруку. Часом, о не часом, а багато разів то бувало, без каліба й води, перед слотами та спекоти, у воді й у болоті, на розжарених полудневим сонцем коніям, серед гарчачого вивного диха наших грудей, повітря, перед грози могутньої номочасної воєнної техніки — ми так не подавалися. Завлавося, що удари та злидні перейшли границі сил наших, що голод і холод стаять напою ситуації. А такі так не стають! Сильнішим нас усе, що нам зносили доводилося, було те, що в нас горіло, що було істотою нашого організму, що вселялося в нашім шми, атомик нашого тіла. Отсим то ми спинявали ворожий напір, а не чим іншим. Отсе то

ставило нас неподвижним муром напорокк дорож. Наших ворогів... Отсе то невмруку силу принесемо до рідний край, коли доля нам дозволить щасливо вернутись до дому..." (Вістник СВУ, ч. 1, 1917).

Д-р Герунович каже, що лише "війна навчила нас не подаватись". Отже перед війною й в окопінні, що війни не знало, того завзявти було мало. Щоб завзявти було розвинути, необхідно було війна, необхідна загалі боротьба. В цій боротьбі можуть бути менті втрати, менті менті видимі поразки, коли ворог триюмфує, — але часто ці видимі поразки є лише менті менті необхідного відпочинку, і самі ці поразки нарешті перетворюються в перемогу, бо сили духа є незмірні, і людина, що в деякі менті видяється цілковито кволою й знищеною, в інші менті розвиває нерідко нечувані сили, що ім ніщо не може протиставити. Щоб ліше люди на була свідомо визначеної й і її покінчено цілі. В боротьбі за нашу державність мусимо виховати отє свідомо своєї цілі завзявти. Дурно ми, Українці, самі себе чатаємо "мягкотіями". Мягкотіями є неминуючо без вправи мязів, бо тільки вправлені мязи творять "твердотілість", а мязи вправляються лише в боротьбі. За час дівсти стотий ми відучувалися від боротьби, — тепер мусимо до неї привикати. Будемо це не раз падати, але мусимо вставати, беручи собі за приклад не лише італійського Тотіа, але й усіх наших піонірів боротьби за українську державність, що про них так писав у відесній "Воли" за 1919 р. пок. Осн Туркунський, родом із Галичини:

"Коли ім не вдається й незорганізована, несистематична, а імпровізована праця (бо все треба було починати зпочатку, треба було "імпровізувати" — Е. О.), то вони не тратьте ні накріпкити, ні на хвилину відваги й відлі, як та муршак в байці, що клякдається разів усе наново всила на горбок камінець, який усе скочується й ітиз, так і Наддніпрнці сто разів падають і сто разів встаеть. Нема снів на подив той просто демонічної завзявти, витривалости й жилвості, що й виявив із себе наш героїський Петлюра. Був час, коли Наддніпрнці під його проведом мали всього на всього шість верстов України за собою: зпереду знаходились побіднонісі російські большевики, а заду стріляла польська артилерія. Який народ, більше розвинутий від нас, не був би в таких страшних хвилях, не стратив усюкої надії й не кинув зброї з рук? Факт, що так не сталося, свідчать не тільки про безконечно глибоку віру Петлюри в побуду української справи, але також про незвичайну життєву силу та проф невмруку "душі українського народу..." (Воля, 1919, V, ч. 1, с. 11).

Від того часу прошло штинадцять років. Нашу щучу територію поділено між ворожих займачів. Український наріп опинився знову в штирній неволі. Але чи він переможений? Ні! Бо свідомість спільної воли Українців ціли поширилася в значно більший як коліс масах нашого народу, та і свідомість та звязані з нею боротьба виплекали в народних масах це більше, ніж давніше, завзявти.

Ми впади, але ми вже встаеть! І коли нам знову прийде дозволити власти, ми ще десять разів встанемо, але такі до своєї мети діждемо!

Евген Онанський.

Жертвувати на Музей, кожен Українець помагає обереженню традицій нашої визвольної боротьби.

В. Будзинювський.

СПРОНЕВІРІВ

— То дешевше так не буде? Подумайте! Чи вас не боляло би, як би ви до втрати сина ще так багато долапали? — Як степіляти не буде за квоту, примисану тарифою, до скарбовий уряд стигне многократну кару. — Коли задиате акт, щоби я прихав підписати його? Мені все це пришло дуже не в пору, бо я звяв хотів відійти до купельів. — Я придумався, бо до голви стріляла мене гадка. Як хотів Юрка спасти і спитав: — Ви хочте хотіли би вже завтра вижити? До Карьсабаду? — Так. Мій багаж вже вислаїний до залізничі. — Можте би ми зробили так? Ви лишите мені вас на черк завчання і підписште приркіні на доліні чистий вркуш паперу? Я від підпису впишу вас начерк разом з всіма конечнями принципіями до нього. Згода? — Щоб не відійшов, забувши запалити, я з обереженістю сти спитав: — Чи дати поквітуння? — Яке поквітуння? — спитав. — Що лишаю у вас мій комент? Не треба! — Не комент, а гроші на стемплі і рещу. — Ой, ті гроші! — зіткнув глибоко, сягаючи до кишні. — Боляд вона вдавалася!

го хлопчика, котрий злісно фиркає ногами. — Іду до вас! — крикнув шляхтяч. — До мене? Прошу дуже! Вертаюсь, впускаю його до бора і вхожду за ним. В першій кімнаті це сидів мій писар. — Ходім до вашого бора, бо то довірочна справа, — сказав Кавальський, і ставлячи богосого хлопчину на підлозі, додав: — Тут можте тебе пустили, бо на сій підлозі твоїх черевиків не знищили собі. В руці хлопцев мав батіжок. Тим батіжком смугнув старого по спині і крикнув: — Вйо, синий, вйо! Старий хвонин дитину обіруч за голову і поцілував. Воволовений глывид сиві вуса, питаючи дитину: — Ей, ти солодка бідо! Коля тї твого діда перемини в коті? — Куди йдемо? — спитав малий. — Ідемо до стайні? — Ні, дитинко. Ми прийшли до сего вуйка. Я не знав, що все те значить, і що старий від мене хоче. Нарешті він спитав: — Мое завчання маєте під рукою? Мені зробилося нікво. Воно було під рукою, та не готове. Був би клопик, як би старий заждав, щоби йому зарпак показати. Треба було виторгувати, відволоку бодай на годину-дві, і грамоту викінчити. Я відповів: — Під рукою не маю, бо такі важні документи окремо ховую. Не дай, Боже, влому,

або вогню... — Розумію, розумію. Та я хотів би його уважати, радше шпачи. — Сталося що? — Сталося. Сталося так, що я знайшов ту дитину. Радше дитина знайшла мене, або ми обоє знайшли себе — Той хлопчик, то може... — Не може, а справді так! Погадайте собі! Перед одною хатою на вулиці грається пятеро, чи шестеро малих хлопчиків. Коли я повз них переходив, один з них загоровив мені дорогу і каже до мене: — Погадайте собі, повторю слово в слово: "Ти, старий діду! Хлопці кажуть, що ти мій дідуно". — Дивлюся на нього і пізнаю черти мого Юрка. — Лютий як сто черт, відіхнув його на бік і кажу: "Іди до діда!" — Хлопчина не злякався. Знов загоровив мені дорогу і сказав: — Не штовхай мене, бо я тебе штовхну!" — Мені, не знаю чого, потякли слози з очей. Я спитав його: — Що ти хочеш від мене? — Цукорик хочу, як ти справді мій дідо. В тій хвилі малий, щось став господарити на моїм столі і перевернув каламар. — О, фарба! — крикнув. — Ти пусти! — крикнув старий весело, бо йому це сподобалося. Ну, ну, нічого не шкодить. Не біясь, той вуйко нічого тобі не зробить. Звернувшись знов до мене, старий розказував далі.

— Я вже не годен був перемогти себе. Вхонив дитину, пригортав до себе, цілував. Від той хвилі нашю хлопця з собою і вже не дам його від себе. Такої любові дитини ще жадна мама не вродила. Подивіться на нього... Та поставте, ті очі. Оберніся, малі! — Справді любя дитина, — кажу. — Неправда? Неправда! — перебив зворушений... Завчання треба знити, спалити! — Можу сам зробити се, чи хочете, щоби на ваших очах? Гадаю, що я зиниу, спало, швидко відобуду з актів. Лиш лягом відіду і віддам вам. Також віддам вам ваш комент. — Добре, дуже добре! Прийти до вас завтра? Бо хочу задувати акт даровини. Пайку маю мушу ще за мого життя дати... не мому сининові, а батькови такої дитини, — батькови такої дитини, — Беручи хлопця на руку, сказав: — Ходім вже, бо вуйко має роботу. Шкоро старий вийшов, я до шкору і виймав зладжене мною завчання. Відлер підпис Степана Кавальського, грамоту підписав сиринком і кинув у піч. Коли старий це раз прийшов до мене, я передав йому його підпис і його комент. Годі було признатися, що я робити, за котрий яв гроші, не докучив був. Також годі було сказати, що за гроші, депоновані у мене на стемплі, я тих стемплів не купив. Гроші лишилися у мене, себто я їх спроневерив. Спроневерив, бо мусів спроневерити.

